

STATELE UNITE ALE AMERICII – PROMOTOR AL DEMOCRAȚIEI LA NIVEL GLOBAL ÎNTR-O LUME INSTABILĂ. MODALITĂȚI DE MANIFESTARE A PUTERII AMERICANE ÎN SISTEMUL RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

THE UNITED STATES OF AMERICA – PROMOTER OF GLOBAL DEMOCRACY IN AN INSECURE WORLD. THE USA POWER IN INTERNATIONAL RELATIONS

Col.lect.univ.dr. Alexandru STOICA*

Acest articol se constituie într-o sinteză a ceea ce reprezintă Statele Unite ale Americii în mediul de securitate contemporan. De asemenea, articolul se constituie într-o analiză asupra resorturilor politicii externe americane în condițiile escaladării amenințărilor la adresa securității globale.

Practic, analiza mea se va concentra pe mecanismele de putere pe care le are la dispoziție Washingtonul pentru a-și desăvârși obiectivele în condițiile în care orice încercare de a face previziuni pentru viitorul secolului al XXI-lea, negând recunoașterea însușirilor extraordinare ale puterii americane, nu are niciun fundament real. Puterea Statelor Unite este așa de copleșitoare și așa de adânc înrădăcinată în economie, tehnologie și cultură, încât va continua să răzbată prin secolul al XXI-lea chiar dacă va fi lovită de războaie și crize.

This article is a synthesis of the USA's role in the contemporary security environment. It is also an analysis of American extend policy in the context of the increased threats to global security.

Practically, the analysis will concentrate on the power mechanisms that Washington has at its disposal in order to meet its objectives in a context in which making predictions about the future of the 21st century cannot be performed on real bases. The USA is so overwhelming in terms of economy, technology and culture, that it will continue to thrive through the 21st century even if it may be hit by wars and crises.

Cuvinte-cheie: SUA; securitate; arhitectură de securitate; mediu de securitate; puterea statelor; surse de putere; instrumente de putere; interese.

Keywords: USA; security; security architecture; security environment; power states; power supplies; power tools; interests.

Prezentare generală. Rol și perspective în arhitectura globală de securitate

Deși considerată de către unii istorici occidentali ca o țară tânără, lipsită de istorie, totuși Statele Unite ale Americii, prima masă continentală a continentului american, are cea mai veche și sănătoasă Constituție din lume, pentru că nu a fost contestată și anulată niciodată, de la nașterea ei și

până azi, fiind amendată de doar 27 de ori. SUA a parcurs un drum lung, sinuos și adesea presărat cu primejdii, un drum care a transformat-o din colonie britanică destul de bogată în cea mai mare putere militară, economică și politică a lumii. După destructurarea fostei Uniuni Sovietice, în anul 1991, Statele Unite au devenit, potrivit lui Samuel Huntington, „superputerea solitară”¹.

Primii coloniști ai Americii au dezvoltat, de-a lungul coastei Oceanului Atlantic, 13 colonii ale Coroanei Britanice, care, cu un flux constant

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: samisl3@yahoo.com

de imigranți, venind din Irlanda, Scoția, Olanda, Suedia, au atins trei milioane de locuitori în anul 1776.

Proclamându-și unilateral independența, în 1776, acești primi americani declară război Albionului. Pacea cu Anglia, semnată la Paris în anul 1783, a condus, de fapt, la un triplu război: împotriva naturii, împotriva monarhiilor europene și împotriva națiunilor indiene, numit „cucerirea Vestului”².

Marile fluvii și barierele montane sunt singurele care modifică geometria administrației SUA. Granițele dintre statele Uniunii sunt, de regulă, liniile meridianelor și paralelelor. Trasarea frontierelor interne după principiul egalității și nu după condițiile din teren, care presupunea „frontiere naturale”, a permis creșterea șanselor repartiției egale ale bogățiilor solului și subsolului.

De la est către vest, triburile indiene care trăiau în America erau divizate, fără putere centralizată, formând rar coalitii împotriva albilor. Teritoriile lor se reduceau, puțin câte puțin, pe măsura progresului poporului american. Statele Unite cuceresc, astfel, prin tratat, cumpărare sau război toate pământurile, ceea ce le-a permis formarea unui teritoriu continuu, mergând de la est la vest, de la Atlantic la Pacific, și de la nord la sud, adică de la Marile Lacuri la Rio Grande, în mai puțin de un secol (secolul al XX-lea).

Americanii i-au alungat pe indieni de pe pământurile lor strămoșești, dar și pe europeni – englezi, francezi, apoi spanioli – din coloniile lor nord-americane. *America americanilor*, aceasta a fost esența doctrinei Monroe la începutul secolului al XIX-lea. Doctrina Monroe, sau *Strategia Sferelor de Influență*, a fost fondată în 1823. În mesajul președintelui James Monroe (președinte între anii 1817 și 1825) privind starea națiunii se proclamă dreptul Statelor Unite de a lua atitudine pentru blocarea unor acțiuni ale unor state europene vizând recolonizarea diferitelor regiuni ale continentului american, precum și angajamentul american de a nu interveni în disputele dintre puterile europene și în cele cu coloniile lor. Respectarea acestor condiții a fost impusă prin amenințarea cu forța sau prin folosirea forței și a fost invocată pentru asigurarea dominației SUA în emisfera americană. Această doctrină a putut să fie utilizată ca motivație izolaționistă, atunci când Statele Unite nu au dorit să intervină în alte zone ale lumii. Principii ale acestei doctrine au fost aplicate și în perioada celui de-al Doilea Război Mondial³.

De-a lungul secolelor al XIX-lea și al XX-lea, națiunea americană s-a format și s-a extins pe o mare parte a Americii de Nord, astfel încât celor 13 state fondatoare ale Uniunii li s-au alăturat, sub o formă sau alta, alte 37 de state ori posesiuni de peste mări. Acum, SUA au în componere 50 de state și un district federal⁴, pe o suprafață de 9.826.675 km² (locul 3 în lume) și o populație de aproximativ 318,89 de milioane de locuitori (locul 4 în lume)⁵.

În istoria existenței sale, SUA au avut de-a face, pe propriul teritoriu, cu două experiențe „traumatizante”, Războiul Civil (1861-1865) și Marea Depresiune economică din anii '30.

În cele două conflagrații ale secolului al XX-lea, SUA au reprezentat factorul decisiv în balansarea victoriei către una dintre părți, iar în timpul Războiului Rece au fost una dintre cele două superputeri, alături de URSS, care își împărțeau hegemonia la nivel global. După prăbușirea URSS, a rămas singura superputere a lumii, statut pe care îl are și astăzi.

Statele Unite au cea mai puternică economie și cel mai ridicat grad de tehnologizare din lume. PIB-ul, la nivelul anului 2013, a fost de 16.720 de miliarde \$ (locul 1 în lume), iar pe cap de locuitor a fost calculat la 52.800 \$⁶.

Atentatele de la 11 septembrie 2001, războiul din Afganistan (2001), războiul din Irak (martie-aprilie 2003), ocuparea celor două țări și lupta globală împotriva terorismului internațional au necesitat eforturi și schimbări majore în alocarea resurselor naționale pentru domeniul militar, fapt confirmat și de creșterea mare a bugetului apărării, care, în anul 2012, a fost de 716,44 de miliarde \$ (cel mai mare dintre toate statele lumii)⁷.

Acest efort uriaș, pentru susținerea războiului împotriva terorismului, s-a suprapus peste recesiunea economică din anii 2008 și 2009, recesiune datorată declinului economic la nivel mondial, crizei creditelor ipotecare subprime, falimentelor fondurilor de investiții, scăderii prețurilor la bunurile de consum etc. Pentru a ieși din recesiunea economică, Guvernul SUA a alocat, în octombrie 2008, 700 de miliarde \$. De asemenea, în ianuarie 2009, Congresul SUA a adoptat, iar președintele Barack Obama a semnat un proiect de lege care oferea o suplimentare de 787 de miliarde \$, în scopul folosirii acestora pentru a crea noi locuri de muncă și de a susține relansarea economiei în următorii 10 ani⁸. Aproximativ două treimi din aceste fonduri au fost injectate în economie la

sfârșitul anului 2010⁹. Aceste elemente, la care s-au adăugat și alți factori, precum revenirea economiei globale, au determinat ca, în anul 2010, PIB-ul SUA să crească cu 1,6 procente, în condițiile în care, în anul 2008, se contractase cu 5 procente¹⁰.

La nivelul anului 2008, deficitul comercial al SUA a fost de 840 de miliarde \$, în anul următor a scăzut la 506 miliarde \$, în 2010 a crescut până la nivelul de 630 de miliarde \$, iar în 2012 a ajuns la 668,8 miliarde \$¹¹.

Într-o lume în care măsurile luate pentru a asigura securitatea într-o anumită parte sau zonă a planetei duc, în mod inevitabil, la crearea unui spațiu de insecuritate în altă parte a acesteia, respectând un echilibru universal valabil, se pune întrebarea: *Care este locul pe care îl ocupă SUA în această lume?*

Nu s-ar exagera dacă s-ar spune că această lume este tocmai creația SUA. Dacă europenii au fost capabili să dezvolte securitatea prin transparență, asta s-a întâmplat, deoarece în spatele acestui fenomen stau Statele Unite, adică întruchiparea securității prin forța militară și prin forța economică. Într-un fel, SUA a stat în afara sistemului european, dar și deasupra lui, în calitate de gardian.

Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 au descoperit multor americani un adevăr evident: puterea națională nu produce în mod necesar securitate – tehnologia sofisticată și dependența de comerțul internațional pot fi surse atât de putere, cât și de vulnerabilitate. Așa cum a fost conturat de către liderii politici americani, acest eveniment neașteptat a luat prin surprindere conștiința despre securitate și a condus către o profundă schimbare a culturii politice pe măsură ce terorismul a început să se strecoare în psihicul american în secolul al XXI-lea, similar cu erele sovietică și nazistă.

Atentatele din 11 septembrie constituie o provocare fără precedent pentru SUA și pentru întreaga umanitate. Confruntarea care a fost declanșată, războiul împotriva terorismului, este una de amploare și de lungă durată. Așa cum aprecia Alain Joxe, *deoarece terorismul nu este un adversar, ci doar o formă de violență politică, suprimarea acestuia nu este un scop politic clausewitzian, care se poate termina printr-o victorie și o încheiere a păcii*¹².

Construcția post 11 septembrie 2001 a administrației Bush a avut parte de un set de asumții de bază: promovarea democrației și a păcii constituie scopuri centrale ale identității americane și a politicii

externe; America este profund vulnerabilă la o serie de amenințări invizibile atât interne, cât și externe; lumea este împărțită în două mari tabere, definite, în general, ca „civilizație” versus „terorism” sau „barbarism”; indivizii din cadrul grupărilor teroriste sunt iraționali și, prin respingerea normelor civilizației, nu mai pot fi socotiți pe deplin umani; opoziția împotriva terorismului și a guvernelor nedemocratice reprezintă o continuare a opoziției istorice a SUA împotriva fascismului și a altor forme de totalitarism; celelalte state ar fi bine să se alinieze SUA și să recunoască datoria lor morală de a apăra libertatea; în orice condiții SUA vor acționa în virtutea obligațiilor sale morale, indiferent dacă se ajunge sau nu la un consens internațional în acest sens.

A afirma că Statele Unite și-au urmărit politicile pe baza exclusiv a *interesului național* este insuficient, deoarece lasă nedefinită identitatea SUA și relația acestora cu ceilalți actori din cadrul sistemului internațional și, din acest punct de vedere, asumpțiile care animă concepțiile SUA despre interes.

Elementul central al geopoliticii de astăzi este puterea militară a Statelor Unite. America înseamnă 38% din cheltuielile militare de la nivelul întregii planete și chiar mai mult în termeni de capacitate militară¹³. La această oră nu există o forță militară convențională capabilă să poarte și să câștige un război total împotriva Americii. Într-adevăr, punând problema în termeni nerealiști, un atac combinat al tuturor celorlalte state ale planetei asupra Americii ar duce la înfrângerea acesteia.

Chestiunile legate de felul în care lumea este organizată sunt cel puțin parțial probleme legate de politica americană. SUA sunt singura putere cu o strategie globală, iar într-un sens sunt singura putere cu o strategie. Restul lumii reacționează la politica americană, se teme de America, trăiește sub protecția americană, conspiră împotriva acesteia, depinde de ea. Fiecare țară își definește strategia în relație cu SUA.

Scopul Americii, ca al oricărui stat, este de a-și prezerva securitatea națională și de a asigura prosperitatea pentru proprii cetățeni. Uneori comentarii aduc în discuție, puțin neîncrezători, dorința Americii de a fi invulnerabilă și afirmă, cu un aer de superioritate europeană, că locuitorii bătrânului continent, fiind mai experimentați, s-au obișnuit, de-a lungul anilor, să trăiască sub semnul riscului. Dar, atunci când e posibil, invulnerabilitatea

reprezintă ținta politicii de securitate a oricărui stat. Iar de-a lungul anilor, având o poziție geografică avantajoasă, americanii s-au obișnuit să se considere invulnerabili, nefiind deloc dispuși în a face compromisuri în privința securității naționale.

Întrucât în lume nu există nicio forță convențională capabilă să ducă un război victorios împotriva Americii, amenințările care îi preocupă pe americani sunt atât deasupra, cât și sub nivelul războiului convențional: pe de o parte, armele de distrugere în masă, pe de altă parte, terorismul. Împotriva armelor de distrugere în masă deținute de către alte state, strategia descurajării poate încă juca un rol important. Chiar și așa, însă, răspândirea acestor arme rămâne periculoasă și amenințătoare atât pentru SUA, cât și pentru alte țări. În primul rând, descurajarea funcționează pe două niveluri. Astfel, țările ce dețin arme de distrugere în masă ar obține un anumit grad de invulnerabilitate față de SUA, în special dacă dețin arme nucleare și mijloacele de a le arunca asupra New York-ului. Asta ar însemna că o parte a lumii, posibil ostilă, ar scăpa de sub controlul american, de aici derivând pericole serioase. În al doilea rând, cu cât este mai mare gradul în care aceste arme se răspândesc, cu atât cresc șansele ca anumite organizații teroriste să aibă acces la ele. Iar strategia descurajării este puțin probabil să se mai aplice unor indivizi care nu au adresă permanentă și care sunt pregătiți să moară pentru cauza lor.

De aici rezultă și dubla concentrare a SUA în domeniul securității: războiul împotriva terorismului și campania de prevenire a proliferării armelor de distrugere în masă. Cei ce sprijină și ajută America în această dublă confruntare își asigură protecția sa. Aceia care caută obținerea de arme de distrugere în masă sau care îi sprijină pe teroriști devin inamicii săi. În aceste condiții, inamicii vor fi supuși la „schimbări de regim” cu un nou guvern care nu manifestă ambiții în privința armelor de distrugere în masă sau care are o atitudine prietenoasă față de Statele Unite, preferabile fiind amândouă variantele.

America este un stat modern și robust. Este mai mult decât evident că nici executivul, nici Congresul american, nu acceptă necesitatea interdependenței sau a corolarelor sale, cum ar fi supravegherea reciprocă și interferența mutuală în afacerile interne, așa cum este cazul majorității statelor europene în clipa de față. Lipsa de voință a SUA în a accepta jurisdicția Curții Penale Internaționale, precum și

relativa reticență în ceea ce privește inspecțiile de verificare prevăzute de Convenția privind Armele Chimice sunt exemple bune referitoare la prudența americană față de conceptele postmoderne. Întrucât SUA sunt, de fapt, protectorul întregului sistem, acest lucru este probabil normal pentru moment.

Pe de altă parte, în condițiile în care este cel mai puternic stat din lume, SUA nu ar avea niciun motiv să se teamă de vreo altă țară și de aceea are cu atât mai puține motive în a accepta ideea securității bazate pe vulnerabilitate reciprocă, cu excepția evidentă a domeniului nuclear. La acest capitol, SUA sunt cu adevărat vulnerabile, de aici și o foarte convingătoare cantitate de diplomatie postmodernă într-un domeniu de altfel scos din sfera oricărui compromisuri politice: Tratatul START (Tratatul privind Reducerea Armamentului Strategic) și celelalte tratate referitoare la armele nucleare semnate cu URSS sau, mai nou, cu Rusia. De asemenea, ar putea fi amintit și Tratatul ABM (Tratatul privind Rachetele Balistice), care a fost negociat pentru a prezerva vulnerabilitatea reciprocă ca piesă centrală a unui postmodernism nuclear. Faptul că acest ultim tratat a ajuns depășit denotă preocupările americane față de noile amenințări și nu o schimbare a relațiilor față de Rusia.

În conformitate cu vocația sa modernistă, abordarea americană față de relațiile internaționale este încadrată de utilizarea forței militare și de alianțele militare. În ciuda dimensiunii uriașe a schimburilor și a investițiilor ce curg de-a lungul a două oceane, piatra de temelie a relațiilor Americii cu Europa și Japonia este de natură militară, respectiv NATO și Tratatul de Securitate cu cea din urmă.

În timp ce legăturile între SUA, Europa și Japonia se vor întări, cele cu Rusia și China vor căpăta noi conotații, deoarece aceste două țări vor deveni, pe termen lung, probabil, mai reticente față de intențiile americane. Având în vedere că și acestea tind să se afirme și să-și consolideze pozițiile ca mari puteri regionale, ambele își vor concentra eforturile pentru a atrage în sfera lor de influență noi adepți, concomitent cu soluționarea problemelor interne și din imediata lor apropiere.

Conștiente de deficiențele lor militare reziduale, ambele țări doresc evitarea unui conflict, de teama de a nu-și compromite dezvoltarea economică. Drept urmare, China și Rusia nu se vor opune în mod direct Statelor Unite, ci, mai degrabă, vor avea o abordare indirectă, prin care vor stimula o

concurență strategică de slabă intensitate cu SUA, cu scopul de a contracara influența americană în regiunile pe care acestea le consideră ca fiind propriile lor zone de influență. Cel puțin pentru deceniul următor, nici China, nici Rusia nu vor constitui un competitor de talie mondială pentru SUA. Cu toate acestea, ambele ar putea deveni un partener egal cu SUA (șanse foarte mari le are China) și ar putea pune probleme mult mai mari decât orice altă putere regională, având în vedere că acestea dețin rachete balistice intercontinentale, au acces la imagini trimise prin satelit și la comunicațiile planetare, au reprezentanți importanți în cadrul instituțiilor internaționale – sunt membre permanente ale Consiliului de Securitate – și, prin intermediul acestora, ar putea bloca acțiunile inițiate de SUA, care contravin intereselor lor.

Este America o putere imperială? Răspunsul e, desigur, nu, în sensul obișnuit al termenului, respectiv a căuta teritorii de ocupat. De-a lungul unei semnificative perioade din istoria lor, SUA au fost evident antiimperiale, începând cu propriul război de independență și apoi prin aplicarea Doctrinei Monroe. Este adevărat și că SUA s-au implicat semnificativ în America Centrală, că a ocupat teritorii prin forță sau prin cumpărare, că a fost implicată în declinul imperial de la sfârșitul secolului al XIX-lea, dar este la fel de adevărat că a fost și una dintre primele puteri care a renunțat la coloniile sale. Totodată, a procedat în așa fel încât să fie sigură că imperiile francez și britanic vor fi dezmembrate. SUA sunt un stat fondat pe un sistem de idei, iar vocația sa este dată de răspândirea acestora. Țările europene sunt bazate pe ideea de națiune și istorie. Pentru americani, istoria este un fel de culcuș. Americanii țintesc, așa cum spunea scriitorul mexican Octavio Paz, la colonizarea timpului, adică a viitorului, nu la colonizarea spațiului¹⁴.

Cu toate că SUA au actualmente mai multe forțe militare desfășurate pe glob decât avea Imperiul Britanic la apogeul său, ele nu sunt destinate aceluiași scop. În general, scopul acestor trupe a fost și este de a apăra aliații SUA (Germania în timpul Războiului Rece, Coreea de Sud, Japonia sau Arabia Saudită până la eliminarea lui Saddam Hussein). Din punct de vedere geopolitic, un alt fel de a privi desfășurarea acestor trupe ar releva existența unui inel defensiv la periferia Eurasiei, respectiv o formă distantă de apărare avansată¹⁵. În majoritatea cazurilor, trupele americane rămân

închise în propriile baze militare și nu se amestecă în afacerile interne ale țării gazdă. De obicei, trupele americane sosesc atunci când izbucnește un conflict, însă se instalează pentru a asigura securitatea și, uneori, ulterior încheierii conflictului, pentru a întări forțele necesare bunei guvernări, deoarece, câteodată, cele două componente merg mână în mână. De multe ori, acest lucru se dovedește a fi o acțiune de durată.

Dacă America nu este imperială în sensul clasic al termenului, ea este totuși hegemonică. America nu dorește să guverneze, însă țintește către controlul afacerilor externe. Hegemonia este în mod esențial voluntară, parte a unei negocieri în urma căreia America oferă protecție, iar aliații săi oferă baze militare și sprijin. Din punctul de vedere american, statele pot alege să fie aliați sau să rămână irelevante, caz în care ele sunt lăsate să se descurce singure. Dacă însă astfel de state încep să fie o amenințare, atunci ele devin și potențiale ținte pentru SUA.

Într-un anumit fel, America nu seamănă cu statele moderne clasice. Există, astfel, o tendință imperială în politica americană în ceea ce privește dorința de a promova oriunde democrația. Această cauză îi atrage atât pe cei de la stânga, cât și pe cei de la dreapta politicii americane, pe wilsonieni și neoconservatori. Iar dacă acest aspect denotă o trăsătură imperială, în același timp are și o conotație antiimperială: pe de o parte, li se spune statelor cum ar trebui să fie guvernate, pe de altă parte, li se spune cum ar trebui să se autoguverneze.

Pax Romana a reprezentat un imperiu cu frontierele păzite de legiuni din ce în ce mai înstrăinate de centru. Pax Britannica a însemnat tot un imperiu, ținut laolaltă prin intermediul mărilor patrule de Marina Regală. Însă niciunul dintre cazuri nu a însemnat un imperiu global. În era globalizării, orice formă de Pax Americana trebuie să aibă acoperire globală, însă SUA nu pot face acest lucru, deoarece, chiar și pentru America, a gestiona afacerile întregului glob reprezintă un scop de neatins. Astfel, hegemonia globală americană nu va fi deloc pașnică, ci va fi presărată din când în când de conflicte, atunci când o amenințare reală sau potențială va fi identificată. Vom avea de-a face cu o alianță globală, dar nu cu un imperiu global.

În cele din urmă, este înțelept să te gândești la America în termeni de țară cel puțin la fel de impredictibilă ca oricare alta. America este țara care a ales de două ori în secolul al XX-lea

președinți pe baza unei campanii în favoare păcii, dar care mai apoi au implicat-o în război; țara care, deși declarase Coreea în afara perimetrului său de securitate, a purtat un război chiar în acel loc; țara care, pe baza experienței coreene, a fost decisă să nu mai poarte vreun război pe continentul asiatic, dar a făcut-o din nou în Vietnam; țara care a surprins o lume întreagă atunci când și-a revizuit complet, pe neașteptate, politica în urma vizitei lui Nixon în China¹⁶, iar la puțin timp după aceea a abandonat paritatea fixată pe dolar; țara care și-a ales un președinte de culoare, în persoana lui Barak Obama, un președinte cu rădăcini kenyene.

Mai puțin ideologic decât Bush, Obama abordează o perspectivă mai tradițională asupra afacerilor externe, marcată de o îngustare a definirii intereselor SUA. Din perspectiva lui Obama, lumea este marcată de două războaie, dintre care pe unul a decis să-l escaladeze pentru o perioadă limitată de timp. Este o lume în care SUA se vor confrunta cu un adversar nonstatal violent (terorismul internațional), care nu poate fi subiectul unui dialog sau unei negocieri, totuși într-o formă mai puțin ideologică decât predecesorul său. Este o lume a regimurilor care se străduiesc să dobândească armament nuclear, armament care ar trebui eradicat. SUA este percepută de către Obama ca având un rol unic, deși posedă mijloace finite în ceea ce privește puterea: este *rolul de conducător prin exemplu și nu prin impunere*. Astăzi, prin apariția amenințării numită Statul Islamic și prin agravarea conflictului din Ucraina, conflict marcat și de o creștere a agresivității Federației Ruse în sistemul relațiilor internaționale, lucrurile încep să devină din ce în ce mai puțin predictibile.

În timp ce, adesea, deciziile președintelui Bush au fost consecința unor certitudini ideologice și intuiții prezidențiale, Obama este perceput și vrea să fie perceput ca fiind un președinte deliberativ, care nu dorește impunerea unei identități, ci găsirea de soluții, chiar și în condițiile în care dă dovadă de inflexibilitate, în relația cu Rusia, în ceea ce privește scutul antirachetă¹⁷ și situația actuală din Ucraina.

Mulți analiști ezită încă să proclame o „doctrină Obama”, în sensul în care războiul preventiv și unilateralismul american au caracterizat „doctrina Bush”. Unii susțin că implicarea în dialog a adversarilor SUA este definitoriu pentru o potențială doctrină, alții se rezumă la a remarca o retragere din fața aspirațiilor globale către un set de scopuri mai realiste.

În ciuda creșterii antiamericanismului din ultima decadă, Statele Unite vor continua să fie văzute ca un foarte necesar factor de echilibru regional în Orientul Mijlociu și în Asia. Un studiu recent indică o creștere a neliniștii în rândul vecinilor Chinei odată cu ascensiunea ei și, în multe regiuni, o micșorare a antagonismului, dacă nu o îmbunătățire a atitudinii, față de SUA. Pe lângă creșterea puterii sale economice, programul de modernizare militară a Chinei este o sursă de îngrijorare pentru vecinii săi¹⁸. Nivelul îngrijorării poate crește chiar dacă securitatea Asiei se îmbunătățește. În Orientul Mijlociu, un Iran nuclear ar crește presiunea pentru extinderea umbrelei de securitate a SUA asupra Israelului și altor state. De asemenea, noua amenințare la adresa securității globale, Statul Islamic (SI), reprezintă un reper important în ceea ce privește menținerea stabilității lumii, fapt pentru care SUA se constituie un lider de urmat pentru coaliția multinațională care a declanșat o contraofensivă majoră asupra pozițiilor deținute de luptătorii SI în Siria și Irak. Deocamdată, aceste lovituri ale SUA, Franței și Marii Britanii, sunt date prin intermediul exclusiv al mijloacelor aeriene.

De asemenea, în ceea ce privește Administrația Obama se mai pot remarca câteva elemente definitorii: o evaluare realistă a resurselor, atunci când se iau noi angajamente; recunoașterea unui clivaj accelerat în distribuția de putere la nivel global, îndeosebi în favoarea Asiei, și o recunoaștere corelativă a limitelor puterii americane (a se vedea măsurile luate împotriva Federației Ruse pentru alipirea Peninsulei Crimeea și pentru acțiunile de destabilizare a Ucrainei). Recunoașterea acestor limite a condus către o reevaluare a rolului țărilor pe scena globală și a priorităților americane, de la încălzirea globală la proliferarea nucleară.

Era o vreme când două oceane păreau să ofere protecție împotriva problemelor din alte țări, lăsând America să conducă singură. Acele vremuri au trecut însă de mult. America nu poate să cunoască pacea și securitatea izolându-se, ea trebuie să conducă prin fapte și, de asemenea, prin exemple. Administrația Barak Obama are o sarcină importantă de realizat: refacerea prestigiului și încrederii opiniei publice mondiale în valorile americane, fără însă a abandona obiectivele de politică externă și geostrategice ale SUA, care vizează menținerea poziției hegemonice a acestora în structura de putere a lumii de azi.

Scopul declarat al Statelor Unite ale Americii nu mai este, în prezent, de a găsi putere pentru realizarea apărării, ci de a găsi angajamente pentru folosirea acestei puteri.

Rămâne de văzut care vor fi mișcările pe care le vor face americanii în arhitectura globală de securitate, în actualul context internațional, caracterizat, în special, de fragilitatea relansării economice și de persistența principalelor pericole pentru declanșarea unei noi crize financiare sau, și mai grav, a unei crize alimentare la nivel global. De asemenea, astăzi, suntem contemporani cu amplele mișcări din lumea arabă (în special creșterea agresivității din partea autointitulatului Stat Islamic), cu implementarea unor elemente ale scutului antirachetă în Europa de Est (în România și în Polonia), cu redislocarea forțelor NATO în țări din Europa de Est, cu escaladarea conflictului din Ucraina și cu dorința Statelor Unite de a câștiga războiul din Afganistan.

Acestea sunt doar o parte dintre problemele lumii contemporane (unele destul de complicate), care sunt pe punctul de a bulversa și mai mult relațiile internaționale.

Interese de securitate. Strategia de securitate națională și Strategia militară națională

Strategia de securitate a SUA este un document cuprinzător, care integrează puterea internă, angajamentul pentru securitatea națională, apărarea națională și politica externă a SUA.

În centrul eforturilor noastre va fi angajamentul de a reinnoi economia care servește ca sursă a puterii americane¹⁹, se arată în documentul oficial care prezintă obiectivele de securitate națională ale președintelui Barack Obama.

Trebuie să reinnoim bazele puterii Americii, iar o creștere economică sustenabilă va pune țara pe calea fiscalității sustenabile²⁰, se arată, de asemenea, în Strategie, care subliniază ca obiectiv și acela de reducere a dependenței de petrolul străin.

Strategia de securitate a SUA face oficială intenția președintelui Barack Obama de a insista mai curând asupra diplomației multilaterale decât asupra forței militare.

Noua strategie de securitate națională reafirmă obiectivul de a înfrânge organizația Al-Qaeda, dar insistă că, în acest proces, SUA trebuie să respecte și să promoveze drepturile omului și respinge tortura ca instrument al securității naționale a SUA.

Pe de altă parte, documentul insistă asupra faptului că America nu poate acționa singură în lume și trimite astfel un mesaj clar puterilor emergente că trebuie să-și asume partea lor de responsabilitate. În acest sens, în Strategie se specifică faptul că, pentru *a construi un parteneriat mai profund și mai eficient la nivel regional și la nivel global, America este în dialog și cooperează cu alte centre de influență-cheie, China, India și Rusia, precum și cu națiuni din ce în ce mai influente, cum ar fi Brazilia, Africa de Sud și Indonezia²¹*. De asemenea, se subliniază că *puterea, într-o lume interconectată, nu mai este un joc de sumă nulă²²*. În același timp, se subliniază că se va extinde cooperarea cu națiunile în curs de dezvoltare, în special cu cele care pot fi modele de succes și garanții ale stabilității regionale.

Lupta cu Al-Qaeda în Afghanistan și în Pakistan, neproliferarea nucleară (sunt evidențiate ca amenințări la adresa securității globale, prin dezvoltarea, în continuare, a programelor nucleare, Iranul și Coreea de Nord), dar și depășirea recesiunii globale sunt prioritățile de securitate anunțate de administrația Obama în Strategia de securitate națională a SUA din 2010.

Potrivit Strategiei de securitate, principala amenințare la adresa securității naționale a Statelor Unite ale Americii rămâne terorismul. Precedentele strategii făceau referire doar la amenințările care veneau din exteriorul statului american.

Strategia din 2010 evidențiază pericolul sporit ce ar putea veni chiar din interiorul țării. Documentul de 58 de pagini, făcut public în data de 5 mai 2010, stipulează că cei mai importanți parteneri ai SUA pentru viitor sunt Rusia, China și India. Restartarea relațiilor cu Federația Rusă reprezintă, de asemenea, un element imperativ al diplomației ruso-americane.

Președintele american, Barak Obama, consideră foarte importantă implicarea G 20 în găsirea unei soluții la criza economică mondială și pentru o dezvoltare economică susținută, reală și durabilă. Referitor la securitatea internațională, președintele american a declarat că va continua lupta împotriva dezvoltării arsenalelor nucleare în Orientul Mijlociu.

Pentru a-și menține poziția de lider mondial, Statele Unite trebuie să se adapteze unor profunde și dinamice schimbări la nivel global, astfel încât interesele pe termen lung să fie asigurate. Interesele fundamentale²³ ale Statelor Unite, prezentate în Strategia de securitate, sunt:

- asigurarea securității SUA, a cetățenilor săi, a aliaților și a partenerilor;
- creșterea puternică și solidă a economiei SUA pentru a asigura prosperitatea, într-un sistem economic global deschis;
- respectarea și asigurarea valorilor și drepturilor fundamentale ale omului, în interiorul și în afara SUA;
- o nouă ordine mondială, cu SUA în prim-plan, care să fie bazată pe promovarea păcii și stabilității globale.

Aceste interese sunt indiscutabil legate unul de celălalt. Nu se poate realiza un interes izolat de celelalte.

De asemenea, în Strategie se mai arată că, în funcție de situația din teren, începând cu luna iulie 2011, se vor reduce trupele din Afganistan²⁴. Se preconizează ca, până în anul 2014, acest proces să se încheie.

Acest lucru s-a și întâmplat. În 2011, primii 650 de militari americani au părăsit Afganistanul, fără a fi înlocuiți de alții, iar la finele anului 2013 mai rămăseseră 60.000 de militari dintr-un efectiv total de 100.000 de militari. Însă, așa cum s-a stabilit la Summitul de la Chicago din 2012, Afganistanul nu va fi abandonat de NATO, din 2015 începând misiunea Resolute Support, o misiune care prevede antrenarea și consilierea trupelor afgane, misiune la care vor participa între 10 și 15.000 de militari, dintre care două treimi vor fi americani.

Cele prezentate sunt doar câteva dintre elementele de conținut ale Strategiei de securitate națională a SUA din 2010.

Pentru a înțelege mai bine cum s-a ajuns la principiile stipulate în această strategie, trebuie prezentate câteva elemente din precedentele două strategii, din 2002 și din 2006, cu accent pe cea din urmă.

Atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 au constituit un motiv de accelerare a tuturor demersurilor de schimbare a fundamentelor doctrinei acțiunii internaționale a Statelor Unite. Discursul președintelui George W. Bush la Academia Militară West Point, din 1 iunie 2002, prefigura schimbarea. Vorbind pentru prima oară despre *noile amenințări care solicită o nouă gândire*, președintele american declara că *trebuie să înfruntăm dușmanul la el acasă, să-i dejucăm planurile și să distrugem cele mai grave amenințări, înainte ca ele să devină efective. În lumea în care am intrat, calea spre siguranță este*

*calea acțiunii. Și această națiune va acționa.*²⁵ Era semnalul apariției unei noi doctrine, a *supremației și atacului preventiv*, care se va alătura marilor doctrine ale președinților americani, de la „America americanilor” a lui Monroe la cea a „îngrădirii” a lui Truman sau cea a „noii frontiere” a lui Kennedy²⁶.

Strategia de securitate a SUA din 2002 reafirma idealurile democratice tradițional promovate de către americani. Ceea ce a surprins sau chiar a șocat, la vremea respectivă, au fost previziunile de acțiune: *SUA era hotărâtă să acționeze singură, preventiv, pentru a descuraja acțiunile dușmanului chiar la el acasă.*

Ridicând unilateralismul la rang de politică internațională, când administrația Bush și-a lansat *Noua strategie de securitate*, în septembrie 2002, ambițiile americane i-au lăsat pe mulți europeni, și chiar pe unii americani, fără respirație²⁷.

Europenii observau încălcarea flagrantă a prevederilor Cartei ONU, care recomandă membrilor ei abținerea de la *a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea ei împotriva integrității teritoriale sau independenței politice a vreunui stat*²⁸, și uitarea condamnării, în Procesul de la Nürnberg, a acțiunii preventive drept crimă de război. Mulți teoreticieni și oameni politici atenționau atunci asupra abdicării SUA de la principiile legalității și moralității acțiunilor sale.

Strategia de securitate din 2002 a marcat o schimbare majoră în politica externă americană, prin trecerea de la politica de descurajare și izolare a statelor ostile la o abordare mai agresivă, care permitea lovirea inamicilor înainte ca aceștia să poată ataca SUA. Prezentând prioritățile strategice americane și evidențiind poziția de lider mondial și responsabilitățile asumate de SUA pentru promovarea schimbărilor la nivel global, strategia se caracterizează ca *idealistă din punctul de vedere al obiectivelor și realistă din cel al mijloacelor.*²⁹

Strategia de Securitate Națională a SUA din 2006 a fost dezvoltată pe coordonatele celei din 2002.

În Strategia din 2006, doctrina loviturilor preventive era considerată drept o necesitate pentru SUA, în contextul situației internaționale de securitate. Abdicând de la unilateralismul dur din 2002, documentul subliniază necesitatea colaborării cu aliații și declară prioritară utilizarea mijloacelor diplomatice în soluționarea amenințării cu arme de distrugere în masă. Conform prevederilor acelei strategii de securitate, se poate face uz de forță înainte de producerea unui atac terorist, chiar

în condițiile unor incertitudini asupra datei și a locului acestuia.

În preambulul documentului se preciza că Strategia de securitate se întemeiază, filozofic și acțional, pe doi piloni. Primul pilon era reprezentat de acțiunile de promovare a libertății, justiției și demnității umane, deziderat major a cărui afirmare era posibilă prin înfrângerea tiraniei, încurajarea democrației efective și extinderea prosperității, susținută de un comerț liber și corect și de politici de dezvoltare înțelepte. Al doilea pilon era reprezentat de confruntarea provocărilor epocii actuale, angajare strategică prin asumarea pragmatică a leadershipului comunității de democrații aflate într-o convingătoare ascensiune.

Din perspectiva provocărilor, amenințărilor și pericolelor identificate și menționate, dar și din cea a răspunsurilor preconizate la acestea, Strategia de securitate din 2006 pare configurația unei strategii de criză, aceasta răspunzând, într-un fel, stărilor specifice *vremurilor de război*, vremuri pe care le traversează SUA și, odată cu ele, întreaga comunitate internațională, precizându-se chiar că *America este în război, iar acest document este de strategie pe timp de război, impusă de provocările grave cărora SUA trebuie să le facă față*³⁰.

În vederea îndeplinirii obiectivelor naționale de securitate, SUA își asuma următoarele responsabilități majore, fiecare dintre acestea fiind tratată într-un capitol separat al strategiei: lupta pentru aspirațiile la demnitate umană, promovarea libertății, a dreptății și pentru respectarea drepturilor omului; întărirea alianțelor în lupta pentru înfrângerea terorismului global și adoptarea măsurilor pentru prevenirea atacurilor îndreptate împotriva SUA și a aliaților acestora; întărirea cooperării în plan internațional, în vederea detensionării conflictelor regionale; prevenirea amenințărilor inamice cu arme de distrugere în masă atât la adresa SUA, cât și a statelor aliate și prietene ale acestora; declanșarea unui proces de creștere economică globală, prin intermediul comerțului liber și al piețelor libere; extinderea dezvoltării, prin stimularea societăților deschise și prin construirea infrastructurii democrației; dezvoltarea programelor privind acțiunile de cooperare cu alte centre principale de putere globală; transformarea instituțiilor de securitate națională ale SUA pentru a face față provocărilor secolului al XXI-lea; explorarea posibilităților și confruntarea cu provocările globalizării.

Strategia evidențiază decizia SUA de a denunța abuzurile împotriva drepturilor omului, de a susține forțele reformatoare din statele cu regimuri nedemocratice, de a utiliza ajutorul extern pentru a sprijini alegerile libere și societatea civilă și de a aplica sancțiuni regimurilor opresive. Este menționat și faptul că alegerile pot aduce la putere formațiuni politice care ar putea ignora principiile democratice de guvernare, ceea ce ar împiedica promovarea libertății, justiției și demnității umane.

Ca exemple de sisteme totalitare, sunt nominalizate cele din Coreea de Nord, Iran, Siria, Cuba, Belarus, Myanmar și Zimbabwe, fără a se face aprecieri privind posibile măsuri împotriva acestora.

În problematica Iranului, considerat cea mai mare amenințare la adresa securității SUA, se specifică faptul că se vor continua eforturile alături de aliații europeni pentru a determina Teheranul să renunțe la orice aspirație de a obține armament nuclear, menționându-se că efortul diplomatic trebuie orientat pentru a evita confruntarea armată.

O atenție specială era acordată Chinei, care era avertizată asupra necesității de a garanta libertatea politică a populației și de a-și îndeplini cu responsabilitate obligațiile internaționale, care constau în respectarea reglementărilor internaționale și a standardelor economice și politice, precum și în contribuția la stabilitatea și securitatea internațională. Chinei i se reproșa lipsa de transparență în domeniul militar, agresivitatea în domeniul comercial și susținerea acordată statelor nedemocratice deținătoare de resurse naturale. Deși aceste critici seamănă foarte mult cu cele pe care antiamericanii europeni le fac publice, cel mai important este semnalul reprezentat de faptul că, încă din 2006, imaginea Chinei, de mare putere cu influență globală și de potențial contracandidat la dominarea agendei de securitate a Asiei de Sud-Est, începea să prindă din ce în ce mai mult contur, inclusiv prin intermediul documentelor oficiale.

Într-o abordare multilaterală, Strategia din 2006 accentua importanța alianțelor pentru SUA și utilizarea *diplomației transformationale*, care are drept scop conlucrarea cu statele lumii, pentru implementarea principiilor democratice și susținerea statelor aflate pe calea democratizării. Concomitent, se afirma posibilitatea obținerii unei mai mari eficiențe în cadrul coalițiilor de voință sau grupurilor constituite *ad-hoc*, pentru a răspunde unor situații particulare.

În vederea obținerii victoriei împotriva terorismului, se considera necesară atât întărirea alianțelor, prin conducerea comunității de democrații de către SUA, cât și înlăturarea cauzelor care generează fenomenul: alienarea politică, nemulțumirile populației, lipsa de informare și ideologia care motivează violența. Din acest motiv, pe lângă acțiunea militară împotriva terorismului, documentul accentuează nevoia de a combate ideile islamismului radical, a cărui retorică antiamericană a avut ecou într-o serie întregă de state ale lumii.

În ceea ce privește relațiile externe ale SUA, acestea aveau la bază principii care prevedeau: abordarea relațiilor bilaterale în contextul regional și global, susținerea acestora de către instituții internaționale adecvate, atitudinea statelor față de proprii cetățeni, influențarea deciziilor statelor și, la nevoie, desfășurarea de către SUA a unor acțiuni unilaterale³¹. Ca un semnal pentru partenerii europeni, documentul prezenta intențiile SUA de a adânci relațiile cu Canada și Mexic, de a strânge relațiile strategice cu liderii regionali cu orientări democratice din America Centrală și de Sud. Colaborarea cu statele europene se dezvoltă pe baza valorilor și intereselor comune și urmărirea realizarea unei Europe unite, libere și pașnice. NATO continua să fie un pilon esențial al politicii externe americane. Alianța va trebui să accelereze reforma internă pentru a-și îndeplini eficient misiunile. De asemenea, era necesar să își adâncească relațiile și cu celelalte instituții internaționale.

Înregistrând divergențele dintre cele două state, aprecierile la adresa Federației Ruse denotau un anumit scepticism, dar și o abordare mai fermă, aceasta fiind prezentată ca un stat care a regresat în ceea ce privește libertățile și instituțiile democratice. Documentul recunoaște influența globală a Rusiei și o încurajează să respecte valorile libertății și democrației atât pe teritoriul propriu, cât și în Orientul Mijlociu și Asia, avertizând că relațiile bilaterale vor fi influențate de deciziile de politică internă și externă ale Moscovei.

Afganistanul și Irakul erau considerate state aflate în linia întâi a războiului împotriva terorismului, menționându-se că SUA vor acorda sprijin consolidării democrației în Afganistan și că vor aplica strategia de neutralizare a insurgenței din Irak pe trei căi: politică, de securitate și economică. O secțiune a documentului este consacrată justificării deciziei de declanșare a intervenției militare în Irak. Astăzi, o parte dintre prevederile Strategiei din

2006, referitoare la Irak și Afganistan, reprezintă elemente ale realității factice.

Strategia de securitate din 2006 reafirma voința Statelor Unite de a rămâne lider mondial, prin întărirea puterii sale militare, economice și diplomatice. Admițând limitele posibilităților Statelor Unite de a acționa cu succes în mod individual, se avea în vedere configurarea unor parteneriate pentru atingerea obiectivelor naționale de securitate. Conținutul documentului evidențiază importanța problematicii războiului împotriva terorismului, în care sunt angajate Statele Unite ale Americii. Documentul constituia o expunere a fundamentelor politicii externe americane și a responsabilităților pe care Statele Unite și le asuma în plan internațional, un veritabil ghid pentru elaborarea politicilor din domeniul militar și diplomatic.

Acțiunea politico-militară prefigurată de Strategie se centra pe promovarea libertății, a dreptății și a demnității umane, înlăturarea tiraniei, susținerea democrațiilor eficiente și extinderea prosperității prin practici comerciale libere și corecte și prin aplicarea unor politici viabile de dezvoltare, abordând provocările actuale prin poziționarea Statelor Unite în fruntea unei comunități, tot mai numeroase, de state democratice.

Strategia de Securitate Națională din 2006, asemenea celei din 2002, avea ca element central al conținutului său doctrina acțiunilor militare preventive, cu multe aspecte de noutate printre care: sublinierea necesității constituirii unor instituții democratice care să confere eficiență noilor guverne instaurate pe baza unor alegeri democratice, sublinierea opțiunii pentru soluțiile diplomatice în îndepărtarea pericolelor potențiale, evidențierea disponibilității pentru dezvoltarea colaborării cu statele lumii în cadrul alianțelor tradiționale sau în cadrul celor care vor fi create pentru atingerea unor obiective de securitate, având în vedere caracterul transnațional al pericolelor actuale, importanța acordată problematicii întăririi alianțelor, cu referiri directe la Alianța Nord-Atlantică, afirmarea necesității de a duce lupta împotriva terorismului nu numai pe plan militar, ci și pe plan ideologic etc.

Dincolo de unilateralismul principal pe care îl presupune strategia preventivă, se observă o glisare spre abordările multilaterale, ceea ce pentru europeni reprezintă o punte de dialog.

O altă observație este deplasarea atenției de pe mijloacele militare pe cele nonmilitare cuprinse în abordarea multidimensională a securității.

După patru ani de la Strategia din 2002, schimbările apărute în mediul de securitate au determinat o re poziționare datorată unei raportări mai realiste la ceilalți *posibili actori ce dețin potențialul de a deveni competitori aproape egali*³². Aceștia au fost China, Rusia, și India. Dacă în 2002, *Statele Unite dispuneau de o putere și o influență fără precedent în lume*, în 2006, *Statele Unite aveau încă destulă forță și influență în arena internațională*, iar în 2010, *Statele Unite își reînnoiau statutul de lider mondial pe termen lung*.

O atenție specială era acordată conflictelor regionale, fenomene care pot inflama alianțe, reaprinde rivalitățile între actorii cu vocație globală și care pot aduce confruntări majore demnității umane. În acest sens, Strategia Administrației americane cu privire la gestionarea conflictelor regionale includea trei niveluri de angajare, dar și de responsabilitate geopolitică și geostrategică: prevenirea conflictului și rezolvarea acestuia; intervenția adecvată în conflict; stabilizarea și reconstrucția postconflict. Se apreciază că modalitatea-cheie a soluționării conflictelor regionale, dar și a crizelor pe care le pot declanșa, o reprezintă coalițiile de voință și aranjamentele de securitate cooperativă. Versiunea 2006 a Strategiei de securitate națională a SUA impune atenției procedurale *genocidul*, definit drept *intenția de a distruge total sau parțial o grupare națională, etnică, rasială sau religioasă*. Genocidul este preluat și în strategia din 2010.

O altă direcție de angajare strategică o reprezenta intensificarea coagulată a eforturilor de contracarare a proliferării armelor de distrugere în masă.

Capacitatea hotărârii de a se angaja într-un astfel de demers strategic a determinat reiterarea principiului și a logicii preempțiunii, considerându-se că „locul preempțiunii în strategia de securitate națională rămâne același”³³.

În același sens, se afirma că noile provocări care tensionează realitatea internațională sunt diferite organic de cele tradiționale, context în care se apreciază că: pregătirea pentru și gestionarea unor astfel de provocări necesită exercitarea totală a puterii naționale, incluzând și instrumentele tradiționale de securitate; tehnologia poate ajuta, însă cheia unui răspuns rapid și eficient consistă în atingerea unității de efort la nivelul întregii game de agenții; instituțiile internaționale cu vocația formală a stării de securitate au rolul de a dezangaja provocările și amenințările la adresa securității; acțiunile de răspuns și noile parteneriate dezvoltate

pe dimensiunea stabilității și securității pot să servească drept catalizator al schimbării condițiilor politice existente pentru abordarea celorlalte probleme.

De asemenea, se apreciază că adâncirea decalajelor de dezvoltare, induse de globalizare, și, implicit, a sărăciei, impune cu necesitate sporirea ajutorului pentru națiunile mai puțin dezvoltate și integrarea lor pozitivă în economia globală, în scopul construirii și consolidării unor societăți stabile, prospere și pașnice.

Mai mult, se consideră că problemele și provocările epocii actuale determină în mod necesar reformarea semnificativă a ONU; sporirea rolului democrațiilor și promovarea democrației prin toate instituțiile internaționale și multilaterale și stabilirea de parteneriate orientate spre rezultate.

În concluzie, Strategiile de securitate națională (2002, 2006 și 2010) sunt idealiste în obiective și realiste în mijloace, angajând un concept multidimensional al securității, care are în vedere atât mijloacele militare, cât și, mai ales, pe cele nonmilitare, reiterându-se și faptul că SUA are încă instrumentele necesare pentru a face față eficient provocărilor considerabile ale secolului al XXI-lea.

În general, principiile stipulate în Strategia de securitate națională din 2010 au fost preluate și de Strategia militară națională a SUA, document făcut public în data de 8 februarie 2011³⁴.

Strategia militară națională a Statelor Unite oferă o viziune asupra modului de folosire a forțelor și a capacităților militare pentru protejarea poporului american și pentru apărarea aliaților, iar într-un cadru mai larg, o viziune asupra modului de a construi pacea, securitatea și prosperitatea în lume.

Este subliniat faptul că puterea militară a SUA este mai eficientă atunci când este angajată în mod concertat cu alte elemente ale puterii.

Mediul internațional la începutul secolului al XXI-lea este considerat ca fiind încă nesigur, în condițiile în care dinamismul schimbărilor produse reprezintă o constantă fundamentală. Într-o epocă de constrângeri economice, SUA se află în fața unor opțiuni dificile, pe care trebuie să le ia într-un timp relativ scurt.

Se preconizează ca, în viitor, armata americană să nu mai poarte două mari războaie convenționale simultan, ci să se pregătească pentru conflicte de proporții mai mici, abordate în diferite moduri, care

vor fi aplicate în funcție de situație. Vechea doctrină era gândită în scopul câștigării de către militarii americani a două mari războaie convenționale în două locuri diferite.

Strategia militară națională a SUA pune mai mult accentul pe forța de luptă capabilă să protejeze interesele SUA, la scara globală, în fața unor agresiuni ce variază de la atacuri cibernetice la terorism. *Nu mai este potrivit să vorbim despre mari conflicte regionale ca fiind singurul sau chiar tiparul fundamental de a ajusta, contura și evalua forțele americane*³⁵.

Pentru a pune în aplicare principiile și obiectivele cuprinse în Strategia de securitate națională și în Strategia militară națională, Statele Unite au la dispoziție forțe și mijloace impresionante atât din punct de vedere al numărului, cât și al gradului de tehnologizare.

În anul 2013, la un buget destinat apărării de aproximativ 600 de miliarde de dolari, forțele militare³⁶ ale SUA aveau în componență: forțe active – 1.580.255 de oameni (US Army: 662.232; US Navy: 335.822 – include aviația navală: 98.588; US Air Force: 334.342; US Marine Corps: 204.261; US Coast Guard: 43.598), civili – 10.126 de oameni (în Comandamente de operații speciale: 3.376; Paza de coastă a SUA: 6.750) și forțe de rezervă – 864.547 de oameni (US Army: 447.203; US Navy: 109.222; US Air Force: 191.038; US Marine Corps: 109.600; US Coast Guard: 7.484).

Strategia de securitate a SUA din 2012 prevede reducerea cheltuielilor pentru securitatea națională cu peste 450 de miliarde de dolari în următorii 10 ani. De asemenea, personalul armatei terestre și marinei ar urma să fie redus cu 10% până la 15% în următorul deceniu, adică mai multe zeci de mii de militari. Astfel, armata terestră urmează să treacă la 520.000 de militari activi după 2014, dar ar putea scădea chiar sub 500.000, potrivit unor observatori citați de AFP, în vreme ce pușcașii marini vor fi cu 15-20.000 mai puțini.

În ceea ce privește armamentul nuclear, în aprilie 2010, administrația Obama a prezentat o revizuire a strategiei americane privind acest tip de arme, *Nuclear Posture Review*³⁷, din care rezultă, printre altele, că se exclude dezvoltarea de noi arme nucleare și de noi misiuni și capacități pentru cele existente. Prin noua doctrină de folosire a armelor nucleare se interzice, de asemenea, folosirea acestora împotriva statelor care nu dețin arme nucleare. Totodată, se menționează că SUA

și vor respecta obligațiile asumate prin Tratatul de Neoproliferare Nucleară. La 30 septembrie 2009, SUA dispuneau de 5.113 de focoase nucleare, ceea ce reprezintă o reducere cu 84 de procente față de anul 1967, când arsenalul nuclear american era reprezentat de 31.255 de lovituri nucleare.

Concluzii

Orice încercare de a face previziuni pentru viitorul secolului al XXI-lea, negând recunoașterea însușirilor extraordinare ale puterii americane, nu are niciun fundament real. Puterea Statelor Unite este așa de copleșitoare și așa de adânc înrădăcinată în economie, tehnologie și cultură, încât va continua să răzbată prin secolul al XXI-lea chiar dacă va fi lovită de războaie și crize.

În viitor, Statele Unite vor avea un impact mai mare asupra evoluției sistemului internațional decât orice alt actor, dar vor avea mai puțină putere într-o lume multipolară decât au avut până acum. Din cauza declinului relativ al economiei și, într-o mai mică măsură, al puterii militare, SUA nu vor mai avea aceeași flexibilitate în alegerea opțiunilor politice. Interesul și dorința SUA de a juca un rol de lider ar putea fi, de asemenea, mai restrânse, pe măsură ce costurile economice, militare și de oportunități de a fi liderul lumii sunt reevaluate de electoratul american³⁸.

Dezvoltările din restul lumii, inclusiv dezvoltările interne dintr-un număr de state-cheie, în special din China și Rusia, pot fi, de asemenea, cruciale pentru evoluția politicii SUA. O lume cu relativ puține conflicte cu alte puteri majore ar înlesni calea spre dezvoltarea unui sistem multipolar, în care SUA să fie „primul dintre egali”. Evenimentele vor da formă parametrilor politicii externe a SUA, însă împrejurările neprevăzute, precum utilizarea armelor nucleare sau terorismul armelor de distrugere în masă, ar putea convulsiona întregul sistem internațional și revizui rolul SUA³⁹.

În concluzie, cel mai simplu dintre multele răspunsuri existente la întrebarea *de ce este atât de puternică economia Statelor Unite?* este: puterea militară. Statele Unite domină complet un continent invulnerabil la invazii și ocupații, dispunând de o forță militară covârșitoare. Teoretic, toate puterile industriale din lume au avut de-a face cu situații de război devastatoare în secolul al XX-lea. Statele Unite au susținut războiul, dar America însăși nu l-a trăit practic niciodată. Puterea militară și realitatea geografică au creat o realitate economică.

Multe țări au pierdut timp încercând să-și revină de pe urma războaielor, nu însă și Statele Unite. Din contră, ele s-au dezvoltat de pe urma lor. Pe de altă parte, noile evenimente apărute la nivel global, alipirea Peninsulei Crimeea de către Federația Rusă, conflictul din Ucraina potențat, de asemenea, de Rusia și amplificarea amenințărilor teroriste prin apariția Statului Islamic, pot declanșa un nou Război Rece însoțit de o puternică cursă a înarmărilor, care poate fi susținută numai de economii foarte puternice. Și cum economia SUA este cea mai puternică și cu fundamentele cele mai solide, este ușor de presupus cine va avea câștig de cauză. Asta în condițiile unei evoluții liniare a evenimentelor la nivel global.

În ceea ce privește puterea militară, trebuie remarcat că flota militară a Statelor Unite controlează toate oceanele lumii. Prin comparație, flota militară unită a celorlalte state ale lumii nici măcar nu se apropie de egalarea celei a Statelor Unite. Aceasta este o situație fără precedent în istoria umanității. Au existat flote dominante regional, dar niciodată una care să domine la nivel global, cu o forță atât de copleșitoare. Mai mult, Statele Unite controlează comerțul mondial. Acesta constituie fundamentul securității și bogăției americane. Controlul apelor mării a debutat odată cu finalul celui de-al Doilea Război Mondial, s-a consolidat în timpul fazei finale a erei europene și reprezintă una dintre fațetele puterii economice americane, baza puterii sale militare.

În final, având în vedere și nivelul tehnologiilor din dotarea armatei SUA, se poate afirma că este puțin probabil ca, în următorii 20-30 de ani, o altă armată a unui alt mare actor statal să poată ajunge la acest nivel, iar Statele Unite nu își vor pierde prea curând rolul de lider al lumii. Dimpotrivă, vor domina lumea cu și mai mare forță, o forță combinată între „hard” și „soft”.

NOTE:

1 Stan Petrescu, *Călătorii geopolitice. Lumea văzută de la București*, Editura Militară, București, p. 150.

2 *Ibidem*.

3 *Ibidem*, p. 151.

4 Alabama, Alaska, Arizona, Arkansas, California, Colorado, Connecticut, Delaware, Florida, Georgia, Hawaii, Idaho, Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Maryland, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Mississippi, Montana, Missouri, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Jersey, New Mexico, New York, Carolina de Nord, Dakota de Nord, Ohio, Oklahoma, Oregon,

Pennsylvania, Rhode Island, Carolina de Sud, Dakota de Sud, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, Virginia de Vest, Wisconsin, Wyoming și Districtul Columbia. Domenii dependente: Samoa Americană, Insula Baker, Guam, Insula Howland, Insula Jarvis, Atolul Johnston, Reciful Kingman, Insulele Midway, Insula Navassa, Insulele Mariane de Nord, Atolul Palmyra, Puerto Rico, Insulele Virgine, Insula Wake.

5 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/countrytemplate/us.html>, accesat la 18.03.2014.

6 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/countrytemplate/us.html>, accesat la 18.03.2014.

7 *Ibidem*.

8 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/countrytemplate/us.html>, accesat la 18.03.2011.

9 *Ibidem*.

10 *Ibidem*.

11 <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/countrytemplate/us.html>, accesat la 18.03.2014.

12 Alain Joxe, *Imperiul haosului. Republicile în fața dominației americane după Războiul Rece*, Editura Corint, 2003, București, p. 18.

13 The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2013*, Routledge Taylor & Francis Group, Londra, 2013.

14 Robert Cooper, *Destrămarea națiunilor. Geopolitica lumii secolului XXI*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2007, p. 74.

15 *Ibidem*, p. 76.

16 Un rol important în reluarea legăturilor dintre SUA și China, la acea vreme, l-a avut și România. Americanii au folosit relația creată cu România, după vizita președintelui Nixon la București, în 1969, pentru a transmite mesaje chinezilor, în condițiile în care China nu avea reprezentanțe diplomatice în lume. Americanii au folosit România și Pakistanul ca state terțe și punte de legătură pentru reluarea dialogului cu marea putere a Orientului Îndepărtat.

17 Scutul antirachetă reprezintă o continuare a „Războiului stelelor”, lansat încă din anii 1980. Este vorba despre un sistem de interceptare a rachetelor (cu încărcături chimice sau nucleare) lansate spre teritoriul american și spre cel euroatlantic, adică împotriva statelor membre NATO. Ronald Reagan, în primul său mandat prezidențial, a încurajat Inițiativa de Apărare Strategică (Strategic Defence Initiative – SDI), cunoscută (datorită concentrării asupra apărării spațiale împotriva rachetelor intercontinentale sovietice) sub expresia de „Războiul stelelor”, în confruntarea cu Uniunea Sovietică, pe care o definea drept „Imperiul răului”. Inițiativa de Apărare Strategică presupunea introducerea în spațiul extraatmosferic a unui sistem de apărare antirachetă sprijinit, din punct de vedere tehnic, pe sisteme de arme cu energie dirijată – lasere de mare putere și instalații capabile să emită fascicule de particule. La baza creării acestui scut antirachetă, președintele Reagan a avut în vedere trei principii, și anume: primul a constat în refuzul acceptării vulnerabilității Statelor Unite; al doilea principiu era reprezentat de necesitatea de a acționa de pe o poziție de forță; al treilea principiu este acela de a recunoaște că teritoriul Statelor Unite nu va fi niciodată în siguranță, cât

timp orice potențial inamic este capabil să folosească spațiul pentru un eventual atac. Din 1983 și până astăzi, scutul antirachetă a suferit numeroase modificări, încercându-se adaptarea sa la premisele politico-economice considerate a fi de actualitate la momentul respectiv. Conform planurilor sale recente, scutul se vrea a fi un sistem de apărare, apt să doboare rachete balistice aflate în zbor, în spațiul extraatmosferic, cu ajutorul unor proiectile de interceptie lansate de la sol. Primele semnale privind un atac cu rachete balistice împotriva SUA sunt emise de către sateliții de detecție plasați pe o orbită geostaționară la 36.000 km deasupra ecuatorului. Sateliții vor detecta racheta încă din momentul lansării, o vor monitoriza pe parcursul fazei de urcare, timp în care vor depista locul lansării și vor furniza informații cu privire la traiectoria proiectilului și a zonei de impact. Sistemul de apărare antirachetă include componente capabile să intercepteze rachete balistice în toate fazele zborului.

18 Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coord.), *Lumea 2009. Enciclopedie politică și militară (Studii strategice și de securitate)*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009, p. 1.096.

19 *The National security strategy of the United States of America*, Washington, 2010.

20 *Ibidem*.

21 *Ibidem*.

22 *Ibidem*.

23 *The National security strategy of the United States of America*, Washington, 2010.

24 *Ibidem*.

25 Citat preluat din Cly de Prestowitz *The Rogue nation. American Unilateralism and the Failure of Good Intentions*, Basic Books, New York, p. 21, *apud* Paul Dobrescu, *Geopolitica*, Editura Comunicare.ro, București, 2003, p. 255.

26 Paul Dobrescu, *op. cit.*, p. 255.

27 Robert Kagan, *Despre Paradis și putere – America și Europa în noua ordine mondială*, Editura Antet, București, 2003, p. 79.

28 http://www.onuinfo.ro/documente_fundamentale/carta_natiunilor_unite/art.2.alin.4, accesat la 10.02.2014.

29 *The National security strategy of the United States of America*, Washington, 2006.

30 *The National security strategy of the United States of America*, Washington, 2006.

31 *The National security strategy of the United States of America*, Washington, 2006.

32 Cristian Băhnăreanu, *Strategia de Securitate Națională a SUA 2006 – opțiuni geopolitice și geostrategice*, în *Impact Strategic*, nr. 2 (19), Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 69.

33 Cristian Băhnăreanu, *op. cit.*, p. 69.

34 *The National Military Strategy of the United States of America* (Redefining America's Military Leadership), Washington, 2011.

35 *The National Military Strategy of the United States of America* (Redefining America's Military Leadership), Washington, 2011.

36 The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2014*, Routledge Taylor & Francis Group, Londra, 2014.

37 http://www.defense.gov/npr/docs/10-05-03_Fact_Sheet_US_Nuclear_Transparency__FINA_w_Date.pdf, accesat la 15.02.2014.

38 Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coord.), *op. cit.*, p. 1.096.

39 *Ibidem*.

BIBLIOGRAFIE

Alain Joxe, *Imperiul haosului. Republicile în fața dominației americane după Războiul Rece*, Editura Corint, 2003, București.

Cristian Băhnăreanu, *Strategia de Securitate Națională a SUA 2006 – opțiuni geopolitice și geostrategice*, în *Impact Strategic*, nr. 2 (19), Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

Paul Dobrescu, *Geopolitica*, Editura Comunicare.ro, București, 2003.

Robert Cooper, *Destrămarea națiunilor. Geopolitica lumilor secolului XXI*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2007.

Robert Kagan, *Despre Paradis și putere – America și Europa în noua ordine mondială.*, Editura Antet, București, 2003.

Stan Petrescu, *Călătorii geopolitice. Lumea văzută de la București*, Editura Militară, București, p. 150.

Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian (coord.), *Lumea 2009. Enciclopedie politică și militară (Studii strategice și de securitate)*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009.

The National security strategy of the United States of America, Washington, 2010.

The National security strategy of the United States of America, Washington, 2006.

The National Military Strategy of the United States of America (Redefining America's Military Leadership), Washington, 2011.

The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2013*, Routledge Taylor & Francis Group, Londra, 2013.

The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2014*, Routledge Taylor & Francis Group, Londra, 2014.

http://www.onuinfo.ro/documente_fundamentale/carta_natiunilor_unite/.

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/countrytemplate/us.html>.

http://www.defense.gov/npr/docs/10-05-03_Fact_Sheet_US_Nuclear_Transparency__FINA_w_Date.pdf.